

Мастицький М.,
здобувач вищої освіти,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка,
(м. Полтава)

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ВИВЧЕННЯ ПОРТРЕТУ У ТВОРЧОСТІ ПОЛТАВСЬКОГО ХУДОЖНИКА МИКОЛИ ПІДГОРНОГО

Вивчення художнього стилю Миколи Підгорного є захоплюючим завданням для всіх, хто цікавиться мистецтвом та бажає розкрити глибину його творчості. Підгорний, український художник, відомий своїми портретами, які відзначаються оригінальністю, виразністю та здатністю передати емоції та внутрішній світ моделей. Його роботи поєднують реалістичний підхід з елементами абстракції, створюючи унікальний стиль, що вибивається серед інших митців [3].

Методичні поради включають питання щодо аналізу його робіт, розкриття основних аспектів його стилю, вивчення використання реалістичних та абстрактних елементів, композиційних прийомів та світлотіней. Запропонованими методиками для вивчення портретної творчості Миколи Підгорного є:

1. Вивчення біографії Миколи Підгорного, досліджуючи його творчий шлях та вплив на нього різних митців і художніх течій. Це допоможе зрозуміти контекст його робіт та розвиток його стилю.

1. Біографічне дослідження:

- Почніть з ознайомлення з життєвим шляхом Миколи Підгорного.
- Вивчіть про його дитинство, освіту, впливових митців і художніх течій, з якими він був пов'язаний. Розуміння контексту, у якому він жив і працював, допоможе краще осмислити його роботи.

2. Аналіз творчих етапів:

- Розбийте творчість Миколи Підгорного на різні етапи і дослідіть, як його стиль розвивався з плином часу.

- Проаналізуйте його ранні роботи, середній період творчості і останні роботи.

- Зверніть увагу на зміни в використанні кольору, композиції, світла і тіні, які відбулися протягом його кар'єри.

3. Вивчення художніх течій:

- Ознайомтеся з художніми течіями, що існували в той період, коли творив Микола Підгорний. Він, наприклад, був частиною українського модерну.

- Вивчіть основні принципи цієї течії, а також інших художніх напрямів, які мали вплив на нього. Розгляньте, які елементи цих напрямів можна помітити в його роботах.

Ці методичні підходи допоможуть вам розширити знання про Миколу Підгорного та його портретну творчість, розуміти його стиль, вплив та внесок у мистецтво. Не забувайте використовувати додаткові джерела, музейні виставки та літературу для отримання більш детальної інформації.

2. Аналіз особливості композиції у портретах Миколи Підгорного. Вивчайте розташування та пропорції обличчя, рухи та жести моделей, їх взаємодію з простором. Звернення уваги на використання ліній та форм для створення гармонійної композиції.

Нижче наведено детальну розшифровку цього етапу у вигляді кроків, які можна використовувати під час уроку образотворчого мистецтва:

1. Визначення розташування та пропорцій обличчя:

- Розгляньте портрети Миколи Підгорного та проаналізуйте, яким чином він відображає обличчя моделей.

- Зверніть увагу на розташування рис обличчя, такі як очі, ніс, рот, а також їхні пропорції.

- Спостерігайте, як художник розташовує ці елементи на полотні, чи використовує він незвичайні ракурси або кадрові рішення.

2. Аналіз рухів та жестів моделей:

- Дослідіть, як Микола Підгорний втілює рухи та жести моделей у своїх

портретах.

- Зверніть увагу на пози та виразність рухів, які використовує художник для передачі настрою та характеру моделей.

- Спробуйте розібрати, як ці рухи та жести співвідносяться з композицією та створюють враження руху або динаміки.

3. Вивчення взаємодії з простором:

- Проаналізуйте, як Микола Підгорний використовує простір у своїх портретах.

- Спостерігайте, які техніки він застосовує для створення відчуття глибини та просторовості.

- Зверніть увагу на використання перспективи, тонування та світлотіні, які допомагають створити реалістичний простір.

3. Дослідження колориту портретів Миколи Підгорного. Вивчення його використання кольору, тонів та світлотіней для передачі настрою, емоцій та особливостей особистості моделей. Аналіз використання контрасту та градації кольорів.

Детальніше розглянемо цей аспект у вигляді кроків, які можна використовувати під час уроку образотворчого мистецтва: 1. Вивчення використання кольору:

- Дослідіть, як Микола Підгорний використовує кольори у своїх портретах.

- Зверніть увагу на відтінки, насиченість та яскравість кольорів, які художник використовує для передачі настрою та емоцій моделей.

- Аналізуйте, чи використовує він природні кольори, або експериментує зі змішуванням та використанням незвичайних кольорових схем.

2. Вивчення тонів та світлотіні:

- Розгляньте, як Микола Підгорний використовує тони та світлотіні у своїх портретах.

- Спостерігайте, як він за допомогою світлотіней створює об'єм та глибину образів, розкриває форму обличчя та інших деталей.

- Аналізуйте, які ефекти досягаються за допомогою градації тонів та контрасту між світлими та темними ділянками. 3. Дослідження використання контрасту та градації кольорів:

- Вивчайте, як Микола Підгорний використовує контраст та градацію кольорів для створення ефектів та підкреслення важливих деталей.

- Спостерігайте, які кольорові протилежності використовуються художником для залучення уваги та створення динаміки.

- Аналізуйте, як він використовує градацію кольорів, плавний перехід від одного відтінку до іншого, щоб створити пластичність та глибину в образі.

4. Дослідження передачі настрою, емоцій та особливостей особистості моделей:

- Аналізуйте, яким чином Микола Підгорний за допомогою кольорів, тонів та світлотіней передає настрої та емоції моделей.

- Зверніть увагу на використання психологічних аспектів кольору, наприклад, використання холодних кольорів для передачі спокою або теплих кольорів для передачі емоційності.

- Аналізуйте, як використання кольору впливає на сприйняття особливостей особистості моделей, чи передає їхні характерні риси, настрої та внутрішній світ.

5. Створення власних портретів з фокусом на використанні кольору, тонів та світлотіней:

- Запропонуйте учням створити свої власні портрети, інспіровані стилем Миколи Підгорного.

- Запропонуйте їм експериментувати з кольорами, тонами та світлотінями для передачі настрою та емоцій.

- Підкажіть їм спостерігати за взаємодією кольорів, створювати контраст та градацію для досягнення бажаного ефекту.

- Під час аналізу отриманих робіт, обговоріть, як елементи колориту сприяють вираженню особистості, передачі настрою та емоцій у створених портретах.

4. Вивчення технічних аспектів виконання портретів Миколою Підгорним. Розглянення його прийомів нанесення фарби, структуру кисті, роботу з текстурами та деталями. Дослідження того, як він створює об'ємність та глибину за допомогою різних шарів фарби.

Нижче наведено детальний розподіл цього пункту у вигляді кроків, які можна використовувати під час уроку образотворчого мистецтва:

1. Розгляньте прийоми нанесення фарби:

- Дослідіть, як Микола Підгорний наносить фарбу на полотно.
- Спостерігайте за різними техніками нанесення, такими як плями, точки, штрихи, пастозні шари або тонке накладання фарби.

- Аналізуйте, які ефекти можуть бути досягнуті за допомогою різних прийомів нанесення фарби, та як вони впливають на загальний вигляд портрета

2. Вивчайте структуру кисті та роботу з текстурами:

- Розгляньте типи кистей, які Микола Підгорний використовує у своїй роботі.

- Спостерігайте за різними текстурами, які художник створює за допомогою кисті, наприклад, пухнасті, мазкові, рельєфні або лінійні.

- Аналізуйте, як використання різних типів кистей та робота з текстурами додають виразності та особливостей до портрета.

3. Досліджуйте роботу з деталями та створення об'ємності:

- Проаналізуйте, як Микола Підгорний працює з деталями обличчя, одягу та інших елементів на портреті.

- Спостерігайте, як він передає малюнкові деталі, тонкі лінії та перехідні тони для створення реалістичності та виразності образів.

- Досліджуйте, як Микола Підгорний створює об'ємність та глибину у своїх портретах.

- Спостерігайте за використанням різних шарів фарби, накладених один на один, що додають глибину та пластичність.

- Аналізуйте, як він використовує світлотінь та тінь, а також різні техніки

розтушовування, щоб створити об'єм та простір на полотні.

4. Практичні вправи з фокусом на технічні аспекти:

- Запропонуйте учням спробувати відтворити техніки Миколи Підгорного, застосовуючи різні прийоми нанесення фарби, роботу з текстурами та створення об'ємності.

- Поставте завдання з відтворення певної деталі або ефекту, щоб практикуватися в особливостях роботи з фарбою та кистями.

- Під час аналізу отриманих робіт обговоріть, як вдалося передати елементи колориту, текстури та об'єму, а також які технічні аспекти можна ще вдосконалити.

5. Аналіз виразності обличчя та передання емоцій у портретах Миколи Підгорного. Вивчення того, як він відтворює міміку, вираз очей та внутрішній світ моделей. Дослідження використання світла і тіней для підсилення емоційного враження.

Ось деякі методичні підходи, які можна використовувати під час вивчення цього аспекту:

1. Спостереження та аналіз обличчя:

- Запропонуйте учням детально дослідити обличчя моделей на портретах Миколи Підгорного, звертаючи увагу на їхню міміку, вираз очей та виразність рис обличчя.

- Порівняйте різні портрети та виявляйте спільні особливості у передачі емоцій та внутрішнього світу моделей.

- Аналізуйте, як використовуються лінії, форми та деталі, щоб підкреслити особливості обличчя та передати конкретні емоційні стани.

2. Дослідження використання світла і тіней:

- Вивчайте, як Микола Підгорний використовує світло і тіні для підсилення емоційного враження у своїх портретах.

- Аналізуйте, як світлотінь та контраст впливають на виразність обличчя та передачу емоцій моделей.

- Зверніть увагу на використання градації тонів, м'яких переходів і

глибини для створення тривимірності та виразності образів.

3. Практичні вправи з акцентом на виразність обличчя та передачу емоцій:

- Попросіть учнів створити свої власні портрети, спробувавши передати різні емоційні стани за допомогою міміки, пози та виразу очей.

- Заохочуйте їх експериментувати з використанням різних кольорів, тонів та світлотіней, які можуть підсилити враження та емоційну передачу.

- Навчіть учнів звертати увагу на деталі, такі як вираз очей, форма губ, міміка бровей тощо, які можуть впливати на сприйняття емоцій.

- Проведіть аналіз та обговорення створених портретів, звертаючи увагу на те, наскільки вдало вдалося передати емоції та внутрішній світ моделей.

4. Дослідження художнього контексту:

- Вивчайте історичний та культурний контекст, в якому створювалися портрети Миколи Підгорного.

- Досліджуйте вплив епохи, соціального середовища та культурних традицій на виразність обличчя та передачу емоцій у його творах.

- Порівняйте портрети з різних періодів творчості Миколи Підгорного, щоб виявити еволюцію його стилю та підходів до передачі емоцій.

5. Використання додаткових джерел:

- Досліджуйте літературні та критичні матеріали про творчість Миколи Підгорного, де можна знайти аналізи його портретів та їхню емоційну виразність.

- Розгляньте інтерв'ю з самим художником, де він може пояснити свої підходи до передачі емоцій та виразності у портретах.

6. Вивчення того, як Микола Підгорний поєднує реалістичний підхід з елементами абстракції для створення унікального стилю в своїх портретах. Аналіз аспектів образу які він виокремлює абстрактними формами та ритмічними композиціями, щоб надати своїм роботам оригінальності та емоційної сили.

Ось деякі методи, які можна використовувати на уроці:

1. Вивчення композиції:

- Аналізуйте розташування елементів у портреті та їх взаємодію.
- Досліджуйте, як Микола Підгорний використовує ритмічні композиції та гармонійні пропорції для створення балансу між реалістичними деталями та абстрактними формами.

2. Аналіз використання кольору:

- Розгляньте палітру кольорів, яку використовує художник у своїх роботах.
- Вивчайте, які відтінки та тони використовуються для створення настрою та передачі емоцій.
- Зверніть увагу на використання світлотіні, контрастів та переходів у кольорах.

3. Дослідження текстури:

- Вивчайте, як Микола Підгорний передає текстуру шкіри, волосся та інших елементів у своїх портретах.
- Аналізуйте його техніки нанесення фарби та створення рельєфних ефектів, які додають образам глибини та реалістичності.

4. Аналіз мимовільних форм:

- Досліджуйте, як Микола Підгорний використовує абстрактні форми та лінії, щоб виділити та підкреслити певні аспекти образу.
- Розгляньте, як вони доповнюють реалістичність роботи.

5. Аналіз виразності обличчя:

- Досліджуйте, як Микола Підгорний передає емоції та настрої моделей через їх обличчя.
- Аналізуйте його використання міміки, виразу очей та інших деталей, що впливають на виразність портрета.

- Розгляньте, як він за допомогою абстрактних форм та композицій підкреслює емоційні аспекти образу.

6. Вивчення використання світла та тіней:

- Аналізуйте, як Микола Підгорний використовує світло і тіні, щоб

підсилити емоційне враження своїх робіт.

- Досліджуйте, як він використовує контраст, освітлення та тінь для створення глибини та напруження в образах.

- Розгляньте, які ефекти він досягає за допомогою різних джерел світла та їхнього впливу на форму та настрої портрету.

7. Розгляд використання деталей та текстур у портретах Миколи Підгорного. Вивчення того, як вміло він передає різноманітні поверхні та матеріали, такі як шкіра, тканини, волосся тощо.

Дослідження його прийомів роботи з текстурою, створення різних фактур і деталей, які збагачують його портрети.

Ось деякі методи, які можна використати на уроці:

1. Вивчення використання кольору:

- Аналізуйте, як Микола Підгорний використовує різні кольори та їх тони для передачі різних поверхонь та матеріалів.

- Спостерігайте, як він використовує світлотінь, теплі та холодні кольори, щоб створити відтінки та градації, які розкривають текстуру.

2. Аналіз роботи з контурами та лініями:

- Досліджуйте, як Микола Підгорний використовує контури та лінії, щоб виокремити деталі та форми поверхонь.

- Спостерігайте, як він використовує тонкі та товсті лінії, розриви та сполучення, щоб передати різні текстури.

3. Створення різних фактур:

- Аналізуйте прийоми, за допомогою яких Микола Підгорний створює різні фактури, такі як шорсткість шкіри, гладкість тканини або м'якість волосся.

- Спостерігайте, як він використовує різні мазки пензля, текстурні шари фарби та різні техніки нанесення для досягнення бажаного ефекту.

4. Аналіз деталей:

- Досліджуйте, як Микола Підгорний виокремлює деталі у своїх портретах, такі як окремі плями шкіри, складки тканини або окремі волосинки.

- Спостерігайте, яким чином він розробляє та передає ці деталі, використовуючи різні художні засоби.

- Спостерігайте, як він використовує точковий рисунок, штрихування, розмиття або додавання контрасту для надання деталям реалістичного вигляду та текстури.

5. Аналіз ритмічних композицій:

- Досліджуйте, як Микола Підгорний використовує ритмічні композиції для підсилення враження від текстур та деталей у своїх портретах.

- Спостерігайте, як повторюються форми, лінії або текстурні елементи, що створюють гармонійний ритм та сприяють органічному поєднанню реалізму та абстракції.

6. Порівняння з реальними об'єктами:

- Залучайте учнів до порівняння створених Миколою Підгорним деталей та текстур з реальними об'єктами.

- Пропонуйте їм вивчати різні матеріали, шкіру, тканини тощо, щоб вони могли спостерігати за деталями та текстурою, а потім порівняти їх зі створеними художником.

8. Вивчення ролі освітлення у творчості Миколи Підгорного. Аналіз використання світла та тіні для створення глибини, контрасту та настрою у своїх портретах. Дослідження використання природного та штучного освітлення для створення певної атмосфери та підсилення враження від зображення.

Для викладення цього пункту можна скористатись такими методами: 1. Аналіз використання світла та тіней:

- Дослідіть, як Микола Підгорний використовує світло для підсилення глибини та просторового відтворення у своїх портретах.

- Проаналізуйте, як він розміщує джерела світла, щоб створити відбиття, акцентувати окремі деталі обличчя та надати образам об'єму.

- Також проаналізуйте використання тіней для створення контрасту та виділення форм.

2. Дослідження впливу природного та штучного освітлення:

- Поясніть, як Микола Підгорний експериментує з різними джерелами освітлення, включаючи природне світло та штучні джерела, для створення певної атмосфери та настрою у своїх портретах.

- Проаналізуйте, як він використовує проміння сонця, лампи, свічки або інші джерела світла для досягнення певного ефекту або підсилення емоційного враження від зображення.

3. Розкриття атмосфери та посилення враження від зображення:

- Проаналізуйте, як Микола Підгорний використовує освітлення для створення певної атмосфери та підсилення враження від зображення.

- Дослідіть, як він за допомогою світла та тіней створює певний настрій у своїх портретах, підкреслює характер та емоції зображуваних осіб.

9. Аналіз ролі психологічного виміру у портретах Миколи Підгорного. Вивчення його відтворення не лише зовнішність моделей, але й їх внутрішній світ, емоції та стан душі. Розглянення його прийомів передачі індивідуальності та особливостей портретованих осіб.

Для цього рекомендовано використовувати такі методи:

1. Аналіз виразності обличчя та жестів:

- Розгляньте, як Микола Підгорний використовує обличчя та жести портретованих осіб для передачі їх емоцій та внутрішнього стану.

- Проаналізуйте вирази обличчя, міміку, погляди, рухи рук та інші елементи, які можуть розкрити психологічний стан моделі.

2. Дослідження використання кольору та тону:

- Проаналізуйте вибір кольорової гами та тону у портретах Миколи Підгорного, оскільки ці аспекти можуть відтворювати певний настрій та емоційну атмосферу.

- Дослідіть, як використання світлих або темних тонів, холодних або теплих кольорів, може впливати на сприйняття портрета та передавати внутрішній світ моделі.

3. Розглядання композиційних рішень:

- Проаналізуйте композицію портретів, звертаючи увагу на розміщення моделі на полотні, її позу та оточення.

- Визначте, як Микола Підгорний використовує композиційні елементи для вираження особистості портретованих осіб.

- Проаналізуйте як він використовує ракурс, відстань, кадрування та інші композиційні прийоми для підкреслення індивідуальності та особливостей моделей.

4. Вивчення деталей та атрибутів:

- Розгляньте деталі та атрибути, які використовує Микола Підгорний у своїх портретах, щоб передати психологічний вимір. Які об'єкти або символи супроводжують моделей та як вони співвідносяться з їхньою особистістю.

- Дослідіть, які деталі образу підкреслюють особливості та стан душі портретованих осіб.

5. Інтерпретація художника:

- Спробуйте, разом з учнями, розгадати та інтерпретувати інтенції художника, його підходи та техніки, якими він вдається до передачі психологічного виміру у портретах.

- Дослідіть його попередні роботи, текстові джерела та відомості про художника, щоб краще розуміти його творчість та наміри.

10. Виконання практичних завдань, наслідуючи стиль та техніку Миколи Підгорного. Спроби створити свої портрети, застосовуючи його художні принципи та прийоми. Експериментування з використанням кольору, композиції, світла і тіней, текстур та деталей, щоб досягнути його художній стиль. Ретельний аналіз робіт, порівняння їх з оригіналами Миколи Підгорного, і звернення уваги на успіхи та можливі області для покращення [1].

Виконання практичних завдань, наслідуючи стиль та техніку Миколи Підгорного, є чудовим способом вивчення його художнього стилю. Ось деякі кроки, які ви можете виконати для цього:

1. Дослідження робіт Миколи Підгорного:

- Почніть з уважного аналізу його портретних робіт.

- Розгляньте їх композицію, використання кольору, світла і тіні, текстур та деталей.

- Вивчайте його стиль та художні принципи, що характеризують його роботи.

2. Вибір моделі та композиції:

- Виберіть модель для свого портрету. Спостерігайте за освітленням, позою та виразом обличчя, щоб передати особистість та настрої моделі, так як це робив Микола Підгорний.

- Експериментуйте з різними композиціями, щоб знайти найбільш виразний спосіб відтворення образу.

3. Використання кольору та тонування:

- Підгорний майстерно використовував кольорові гами для створення настрою та емоцій в своїх роботах. Експериментуйте з вибором кольорів та їх взаємодією на палітрі.

- Відтворюйте спосіб, яким Підгорний створював пластичність та глибину за допомогою кольорових шарів і тонування.

4. Робота зі світлом та тінями:

- Досліджуйте, як Микола Підгорний використовував світло і тінь для створення об'єму та просторового відчуття у своїх роботах.

- Намагайтеся передати градації тіней і блискіток світла на обличчі та інших частинах тіла. Важливо пам'ятати, що наслідування стилю Миколи Підгорного є лише початковою точкою. Продовжуйте вдосконалювати навички, експериментуйте та розвивайте художню особистість учнів. У цьому розділі були представлені методи аналізу, які дозволяють глибше розкрити художній світ Миколи Підгорного та його підхід до створення портретів. Вивчення ролі освітлення, передачі психологічного виміру та індивідуальності портретованих осіб дозволяє нам краще зрозуміти його мистецтво. Запропоновані методичні підходи до аналізу портретів Миколи Підгорного можуть бути використані в навчальному процесі для розширення знань учнів

про художні особливості портрету та розвитку їх аналітичних та творчих навичок. Вивчення творчості Миколи Підгорного дає можливість краще розуміти його художній стиль та його внесок у портретний живопис.

Список використаної літератури

1. Масол Л. Методика навчання мистецтва в основній школі : метод. посібн. для вчителів. К. : Шк. Світ, 2012. 128 с.
2. Мистецтво : навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класи). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9>
3. Туманов І. М. Рисунок. Живопис. Скульптура: Теоретико-методологічні основи комплексного навчання. Львів: Аверс, 201

Нагорний В.,
кандидат історичних наук, доцент,
методист,
Комунальний заклад Полтавської обласної ради
«Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді»
(м. Полтава)

РОЗВИТОК НАУКОВОЇ СЕКЦІЇ «МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО» У ПОЛТАВСЬКОМУ ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ ВІДДІЛЕННІ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ У 2019-2023 рр.

Робота з обдарованою учнівською молоддю є одним із пріоритетних напрямків функціонування освітнього простору України в умовах викликів, які постали перед суспільством упродовж останніх років. Одним із наймасштабніших інтелектуальних змагань учнівської молоді є Всеукраїнський конкурс-захист учнівських науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України (далі по тексті – Конкурс-захист), який щороку за приблизними підрахунками залучає до своєї орбіти більш як 100 тис. учасників.

Координатором манівського руху в Полтавському територіальному відділенні Малої академії наук України є Комунальний заклад Полтавської обласної ради «Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді», яка розпочала свою діяльність як окрема юридична особа ще із 2012 року [5]. Окрім конкурсів обласного рівня, організації наукових шкіл, лекторіїв, навчально-